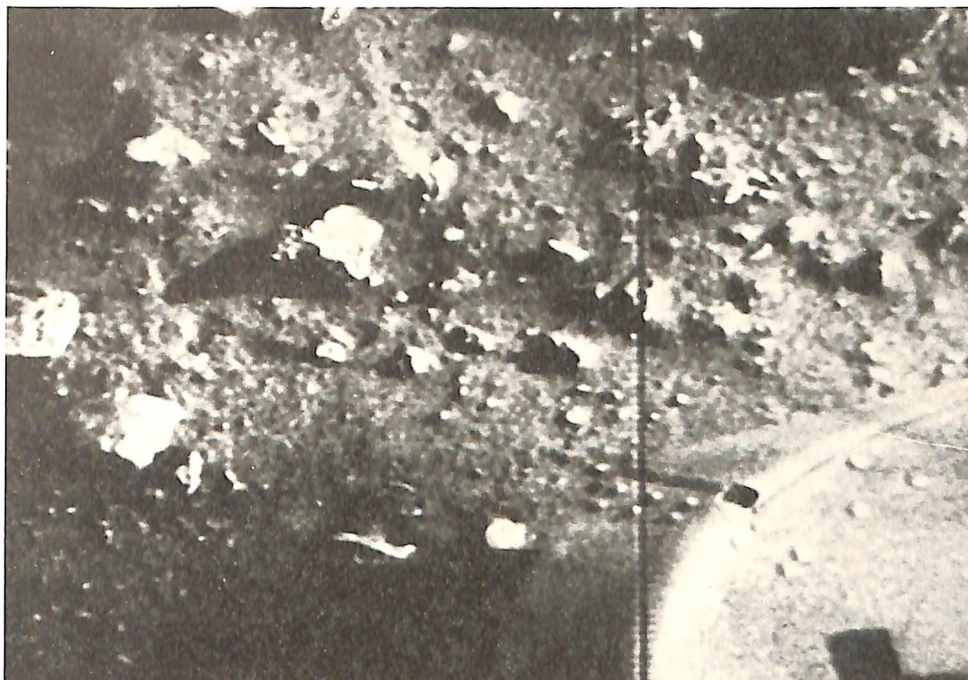

Humanist

31-15

Tweewekelijkse uitgave van
het Humanistisch Verbond
Postbus 114, Utrecht
Tel. (030) 31 81 45
15 augustus 1976

Het eerste beeld dat de Viking-Marslander via tv naar de aarde overbracht. (foto ANP).

Het enge van de ruimte...

Is er leven buiten de aarde, met name op Mars? Een eerste gegeven is vastgesteld. De vier elementen die er een voorwaarde voor vormen zijn er. Bodemonsters worden onderzocht en dezer dagen zullen de eerste voorzichtige konklusies getrokken zijn. Daarmee heeft het ruimte-onderzoek er een aspect van levensbeschouwelijke aard bijgekregen: als er leven is op Mars, wat blijft er dan over van de godsdienstige visie van een eksklusieve goddelijke creatie van leven op aarde en van de uitzonderlijkheid van de aardse mens? Dit is natuurlijk een probleem voor theologen. Wij zullen uiteraard niet verrast of geschokt zijn als er micro-organismen of resten daarvan op Mars worden aangetroffen. Het zou slechts de bevestiging zijn van opvattingen die door het vrije wetenschappelijke denken al eeuwen gehuldigd worden: leven ontstaat en vergaat onder zeer speciale natuurlijke omstandigheden. De ontwikkeling der soorten beschouwen wij als een gekompliceerd, evolutionair proces.

Het is helemaal niet zeker dat er leven op Mars gevonden zal worden, maar na een eventuele vondst zullen wij heus geen kort geding aanspannen tegen de orthodoxe kerken om de verspreiding van ondeugdelijke informatie te staken.

Dat gaat allemaal voorbij.

Wat blijft is de verwondering die ons bekruipt bij de toch steeds weer opnieuw gerepareerde verhalen over de goddelijke afkomst van de toevallige menselijke soort; zijn bestemming tot hemels heil — kortom: de buitensporige aanmatiging enerzijds en kleinzieligheid aan de andere kant.

Wij hebben geen geloof kunnen hechten aan alle verhalen die men als geopenbaarde, hogere waarheden aandroeg. Afgezien van de verworvenheden der wetenschap die weinig overlieten van de mogelijkheden voor een bijbelse wereldopvatting zaten ons vrijdenkers en humanisten vooral de proporties van die visie dwars. Ga maar eens na. Een mens is een microscopisch deel van de oneindig geschakeerde mensheid. De aarde waarop wij leven is als een zandkorrel in de woestijn van het ons omringende zonnestelsel; dit zonnestelsel is een stofje in het ons bekende heelal. De veronderstelling is gewettigd dat ons nog veel meer onbekend is.

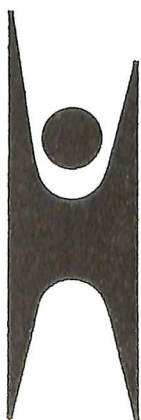
En nu terugdenkend langs die reeks, terug weer naar die mens. In die gehele kosmos van onvoorstelbare ruimte en betekenis zou het uitgerekend allemaal zijn begonnen om de mens, en nog preciezer: om het zieleheil van de rechtzinnige meneer Jansen uit Nijkerk? Dat zou waarachtig geen wonderbaarlijke goddelijke creatie geweest zijn, maar een weinig subtiële, lugubere grap.

Ergens in het heelal is leven; is leven geweest of zal leven komen en weer vergaan. Dat is erg interessant. Maar wij hebben de voorzichtige neiging om de problemen van hier en nu sterker onder de aandacht te brengen en te houden en dááaraan al onze middelen te besteden.

P.S.

In deze Humanist:

- Een verslag van de IHEU-vergadering in tropisch Londen, door Nettie Klein.
- Aandacht voor de applicatie-cursussen van het humanistische vormings-onderwijs.
- En véél, veel over lezen en over boeken. Nog voor de vakantie of alvast voor het winter-lees-seizoen. Een uitgebreide bespreking van het boek van Belcampo over zijn eigen filosofie het belcampisme, door S. Pruyt. Iets over een humanistische uitgeverij in Amerika en korte besprekingen en aankondigingen over uiteenlopende boeken op pag. 7. Over „dikke pillen” schrijft Marijke Maas op pag. 2.

Over „dikke pillen” die blijven hangen

door
Marijke Maas

Misschien behoort u ook tot degenen, die zich ieder jaar weer voornemen, in de zomervakantie een dikke roman te lezen. Ik bewaar altijd een beroemde roman voor de vakantie, meestal ook een boek, waarvan ik al lange tijd denk, dat ik het gelezen moet hebben. En de ervaring wijst uit, dat beroemde boeken niet voor niets beroemd zijn; soms zag ik tegen een bepaalde titel op (misschien te moeilijk, misschien te verouderd, of andere overwegingen), maar in de praktijk blijkt het altijd zeer de moeite waard geweest te zijn. Mijn vakantieboeken waren dus beroemd en dik, ze hebben bovendien met elkaar gemeen, dat ze erg lang in mijn geheugen zijn „blijven hangen”. Hieronder volgen een paar leestips voor hen, die nog vakantie gaan vieren, maar natuurlijk ook voor alle anderen, die graag en veel lezen.

Advies nummer één: lees eens een „grote Rus”. Russische schrijvers worden in ons land nog steeds weinig gelezen en dat, terwijl er hoe langer hoe betere vertalingen verschijnen. Nemen we bijvoorbeeld een boek van Dostojevski. Voor „beginners” is **Midaad en Straf** (vroeger abusievelijk vertaald als Schuld en boete) een goede keus. Je kunt het beschouwen als een van de grootste (psychologische) thrillers ooit geschreven. Helaas hoor je vaak zeggen over dit boek: tja, daar ben ik ooit in begonnen, maar ik kon er niet doorheen komen. Met andere woorden, het zou een saai verhaal zijn. En het tegenovergestelde is waar: ik tenminste vind het nog altijd een van de meest spannend geschreven verhalen, die ik ken en kan niet één langdradige passage aanwijzen. De werkelijke moeilijkheid blijkt dan ook vrijwel altijd te zitten in het onthouden van de personages, die met steeds verschillende namen worden aangeduid. Luiheid dus, want het kost erg weinig moeite om al lezend een lijstje van hoofd- en bijfiguren te maken met hun voornaam, vadersnaam, achternaam, en koosnamen. Sommige vertalers van russische romans zijn trouwens zo vriendelijk om als service aan de lezer een dergelijke lijst achterin het boek te plaatsen.

Ook een „moordverhaal” (in dubbele betekenis): Dostojevski's **De gebroeders Karamazov**, voor gevorderden zou ik zeggen. Een detective-story met een echte clou, maar wat dikker dan normaal (1000 blz.) en bovendien geschreven door iemand die de mensheid wel wat méér mede te delen heeft dan de modale schrijver van speurdersromans. Ook in verband met dit boek blijf ik volharden, dat het „moeilijke” vooral zit in het grote aantal personen. Oplossing: zie boven. Dostojevski als schrijver, maar niet minder als filosoof en als psycholoog, mag je je in het leven niet laten ontgaan vind ik.

Mijn buurman, een liefhebber van dikke romans, wilde dit jaar op vakantie met een boek, dat aan een paar eisen moest voldoen. Het moest dik zijn, „geëngageerd” en toch leuk. Hij kwam mij om raad vragen en ik gaf hem na enig nadenken **Dode zielen** van N. U. Gogol mee. Een bizar, satirisch verhaal, helaas

onvoltooid, over een zwendelaar, die gestorven lijfeigenen (dode „zielen”) opkoopt voor een bepaald plan, dat hij in gedachten heeft. Tevens een soort aanklacht tegen de middelmatige, beuzelachtige, corrupte lieden die in het 19e eeuwse Rusland de dienst uitmaakten.

Meer symbolisch dan satirisch is **Oblo-mov** van I. A. Gontsjarev, in die zin, dat je de „held” van het verhaal kunt zien als een symbool voor de hele over-tollige, leeglopende en verziekte groot-grondbezitterij van die jaren (de dertiger jaren van de vorige eeuw). Veel mensen weten wel van de spreekwoordelijk geworden luiheid en apathie van Oblo-mov, die een hoofdstuk lang pogingen doet, om uit zijn bed te komen, maar weinigen hebben het hele boek gelezen. Jammer, want juist de laatste hoofdstukken zijn qua verhaal heel sterk.

Genoeg nu over de Russen.

Twee jaar geleden heb ik op vakantie iets heel bijzonders gelezen, n.l. **Onder de vulkaan** van Malcolm Lowry. Een aanrader; bepaald niet gemakkelijk, maar ook hier geldt ofschoon in andere zin dan bij Dostojevski: even doorzetten. Als je er gevoelig voor bent, raak je onder het lezen geleidelijk in een soort roes, naarmate het delirium (door alcohol veroorzaakt) van de hoofdpersoon — de consul — ernstige vormen gaat aannemen. Het lijkt noch in taal, noch in stijl of compositie op enig ander boek ter wereld, voorzover ik weet, dus als je het in vakantietijd leest, ben je zagezegd dubbel „uit de sleur”.

Wellicht zijn er ook nog mensen, die Céline's **Reis naar het einde van de nacht** nog niet kennen. Een schitterend boek, tevens ongeveer het somberste en ellendigste relaas dat ik ooit gelezen heb.

Wie een grappig boek wil lezen, kan **De rosse bietser** van J. P. Donleavy eens ter hand nemen. (luchtig, lers).

Wie een degelijke, ouderwetse, goed gecomponeerde roman wil, kan denken aan Thomas Mann's **De Buddenbrooks** (het verval van een familie).

Er is nog een auteur, die ik graag wil noemen en dat is Günther Grass. Een jaar of tien geleden heb ik in één adem **De blikken trommel** en **Hondejaren** uitgelezen. In een grillige, zeer persoonlijke verteltrant laat Grass ons zien hoe gemakkelijk het nationaal-socialisme in Duitsland wortel kan schieten en zich verder ontwikkelen, dankzij o.m. het grote enthousiasme onder vooral de kleine burgerij voor fanfarekorpsen en gymnastiekverenigingen.

Wat ga ik zelf lezen deze zomer?

Een paar mensen in mijn omgeving hebben me verzekerd, dat ik het wereldberoemde **Honderd jaar eenzaamheid** van Gabriël Garcia Marquez niet mag missen. Maar vorig jaar is Melville's **Moby Dick** ook ongelezen gebleven.

Verstokte detective-liefhebbers doen overigens dit jaar een goede keus met **De politiemoordenaar** van Sjöwall & Wahlöö. Dik (bijna 300 pag.), goed geschreven en zeer geëngageerd, om het woord nog maar eens te gebruiken.

Kamperen

„Kamperen,” zeggen de echte kampeer-liefhebbers, „kamperen is heerlijk. Je voelt je zo echt dicht bij de natuur. Alleen dat ene tentdoek scheidt je van de buitenlucht, de vogels en de bomen.” Dat is ook zo en er zijn momenten, dat ik dat dood-eng vind. Bij zware slagregens bijvoorbeeld of als er van die enorme hagelstenen op de tent kletteren of bij die daverende onweersbuien, zoals je die zo vaak in Zuid Frankrijk hebt. Als mijn man dan welgemoed aan 't geulen graven is om de tent heen voor de afwatering, dan zit ik binnen en krijg stiekem visioenen van onze flat drie hoog. Maar dat duurt nooit lang en dit jaar hebben de elementen ons in onze vakantie zeer ontzien. Er was alleen maar zon, maar die was er dan ook en meestal heter, dan we konden verdragen. Alleen het ontbijt 's morgens, als we tenminste vroeg genoeg waren, dat kon nog net even in 't zonnetje, maar daarna moesten we voor de rest van de dag in de schaduw. Tijdens dat ontbijt voor de tent kwam er altijd een kleine, heel brutale mannetjes-mus op onze tafel zitten, om ons te vertellen, dat het tijd was voor de dagelijkse stukjes brood. In 't begin hipte hij resoluut de tent in, met een gezicht van „Ik ga 't zelf wel even halen, ik weet best waar het ligt”, maar wij zijn thuis zo gewend om door dieren geregeerd te worden, dat ik al heel gauw bij de eerste wenk opsprong en brood ging strooien.

Soms kwam er een andere mannetjes-mus mee, een gehandicapte, die maar één pootje had. 't Hippen ging wat wankel, maar vliegen kon hij prima en blijkbaar had hij aangepaste arbeid gevonden bij de voedselvoorziening van een gezin ergens verderop in de bomen. Met snavel-tjes vol brood vloegen ze weg en in een ommezien was de hele voorraad verdwenen. Dat moest zo twee keer per dag van de kleine mus. Als we er 's middags niet waren, mocht het ook wat later.

Op een zeer drukke middag zaten mijn man en ik lui in de schaduw. 't Brood, dat ik 's morgens gestrooid had, was weg, maar opeens zag ik op de grond een broodkruimel bewegen. Twee mieren waren die kruimel, die veel te groot voor ze was, aan 't wegslepen. 't Was een ontzettend gedoe, over takjes heen, onder gras-prietjes door, langs steentjes en toen we goed keken, zagen we, dat een hele stoet mieren bezig was om alle restanten van het brood naar een gat verderop in de grond te vervoeren. Bij het gat waren weer andere mieren, die de kruimels overnamen en naar beneden brachten. De lopertjes snelden dan weer terug. De meeste mieren liepen vlug met piepkleine witte propjes brood in hun bek, maar er waren ook krachtpatsertjes, die met grote moeite schilfers broodkorst meetorsten, als span-doeken in een optocht. Dat ging zo door, tot alle kruimels op waren. Toen waren ook de mieren verdwenen. 't Karwei was geklaard.

Wonderlijk genoeg hebben we dit de hele verdere vakantie niet meer gezien. Wat we ook strooiden, tot stukjes cake toe, geen mier had er meer belangstelling voor. Alleen de mus vond ons enig. Dat dachten we tenminste.

Ook dat is kamperen: je urenlang bezighouden met een stroom mieren en blij zijn met de illusie, dat een kleine brutale mannetjes-mus je aardig vindt.

Ans Spigt

IHEU-vergadering in tropisch Londen

door Nettie Klein

Na een uiterst ingewikkelde reis (tram, trein, auto, vliegtuig, bus, trein) kwam ik in Londen aan met Jaap van Praag, nu erelid van de IHEU-board, en Jan Bijleveld die voor het laatst als penningmeester optrad.

Een van de belangrijkste aspecten van die jaarlijkse board-meetings is voor mij het weerzien met oude kennissen. Een van hen, Hector Hawton van de Rationalist Press Association, die eind vorig jaar overleden is, misten we allemaal heel erg dit keer. Toen wij hem herdedachten sprak Harold Blackham onder meer over zijn buitengewone vaardigheid in het formuleren van moeilijke ideeën in eenvoudige, begrijpelijke taal; Hawton heeft ook de Declaratie van de IHEU opgesteld bij de oprichting in 1952.

Voor de goede orde zal ik even de namen van alle deelnemers aan de vergadering opnoemen, met de klok mee rond de tafel, te beginnen bij Howard Radest; Piet Thoenes (ook Co-Chairman; de derde, Mihailo Markowic, kon niet aanwezig zijn); Ank van Brakel (IHEU-secretariaat); Nicolas Walter (Rationalist Press Association, hoofdredacteur van de New Humanist); Max Rood (Humanistisch Verbond); Paul Kurtz (American Humanist Association, hoofdredacteur van The Humanist); Abe Solomon (Indian Rationalist Humanist Association); Sushanto Das (samen met Solomon vertegenwoordiger van een aantal Indiase organisaties); Dietrich Bronder en Armin Rieser (Bund Freireligiöser Gemeinden Deutschlands); Christopher Macy en Harold Blackham (Rationalist Press Association); Nettie Klein; Jaap van Praag, Ies Spetter (American Ethical Union); L. Fragell (opvolger van C. Horn, Human-Etisk Forbund, Noorwegen); Walter Matthijs en Lucien de Coninck (Humanistisch Verbond, België); Kenneth Furness en Peter Draper (British Humanist Association); John Tiggelman (Organizing Committee); Jan Bijleveld, Ernst van Brakel (directeur IHEU-secretariaat).

We begonnen die vrijdagavond, 25 juni, met een hele lijst huishoudelijke zaken. De rest van die zitting werd besteed aan het uitwisselen van informatie over de organisaties van de aanwezigen.

Fragell, bijvoorbeeld, vertelde van zijn plannen om het Noorse ledengetal in vijf jaar van 1580 tot 5000 te laten uitgroeien. Kurtz sprak over de toenemende populariteit van allerlei vreemde secten in Noord-Amerika en van de fundamentalisten die vinden dat, als je de evolutieleer aanhangt, je humanisme preekt. Van Nicolas Walter hoorden we over gelijksortige tendensen in Engeland; het is daar ook erg moeilijk om humanistische geluiden tot de media te laten doordringen. Walter gebruikte zelfs het woord censuur in verband met de B.B.C. en hij was natuurlijk erg jaloers toen ik kon opscheppen over de

Nederlandse situatie; die eigen zendtijd is behalve in België iets unieks in internationale humanistische kringen.

Belangrijke agendapunten die op zaterdag werden behandeld waren: financiën, het discussiestuk van Thoenes „Humanism To-day” en het protest tegen de noodwetgeving in India. Om met het laatste te beginnen: in maart schreef de voorzitter van de IHEU een brief aan Mevrouw Indira Gandhi waarin hij onze verontrusting uitsprak over de schending van fundamentele rechten en vrijheden, en er bij haar op aandrong de noodtoestand op te heffen. Daar heeft zij niet op gereageerd. Een paar weken later deelden twee Indiase humanistische groepen ons mee dat zij zich in deze kwestie van de IHEU wensten te distantiëren: wij behoorden ons niet met hun interne politieke aangelegenheden te bemoeien.

De ene groep die een kopie van hun brief aan Mevrouw Gandhi had gezonden, sprak over „our beloved Prime Minister” die geen andere keus had gehad dan „enkele anti-sociale personen in hechtenis te laten nemen”. Solomon wist ons meer voorbeelden te vertellen van de angst die er in India heerst. Inmiddels is deze groepen bericht dat de IHEU alleen maar wil opkomen voor individuele vrijheid gepaard aan sociale verantwoordelijkheid en zich niet mengt in partijpolitiek.

Aangezien de 26e juni de dag is waarop vorig jaar de noodtoestand in India werd afgekondigd, hebben wij een perscommuniqué uitgegeven en een telegram aan Mevrouw Gandhi gestuurd. De tekst daarvan is al in een vorig nummer van Humanist gepubliceerd.

Het onderwerp „politiek” gaf aanleiding tot de suggestie om iemand een discussiestuk te laten schrijven over de politieke rol van non-gouvernementele organisatie zoals de IHEU voor de volgende board meeting. Als die nog plaats kan vinden...

Onze financiële positie is zó slecht dat het secretariaat misschien volgend jaar moet sluiten als er geen oplossing wordt gevonden. Tot dusver hebben we nog steeds door kunnen modderen, maar zo gaat het niet langer.

Heel in het kort: het debet beloopt nu f 40.000, voornamelijk te wijten aan achterstanden in contributies. De AHA, AEU en het HV (die al 75 pct. van het budget fourneren) zullen proberen f 20.000 bij elkaar te krijgen, op voorwaarde dat de IHEU via de andere ledenorganisaties en via individuele leden hetzelfde bedrag opbrengt. De Duitsers beloofden ter plekke dat zij hun best gingen doen voor f 6000,—.

De discussie aan de hand van het stuk van Thoenes was natuurlijk veel te kort, dat vond ik tenminste. Enkelen hadden niet zo'n behoefte aan gepraat over fundamentele zaken, zij vergaderen liever over praktische dingen. Het uitgangs-

(Foto Casper Vogel)

punt van Thoenes is dat de IHEU een positieve groep is die hoop voor de toekomst heeft („We hebben geen keuze tussen wel of niet hopen; we weten het niet.”), de mens beschikt over de middelen om de wereld te veranderen.

Van Praag en Spetter benadrukten de noodzaak om de krachten te analyseren die mensen verhinderen een naar humanistische maatstaven waardevol leven te leiden. Wij behoren de voorwaarden te scheppen voor de aanvaarding van onze grondnoties over verdraagzaamheid en redelijkheid.

De volgende morgen begonnen we weer braaf om half tien, eerste onderwerp: internationaal congres. Als de IHEU inderdaad nog bestaat in 1978 zal het congres in Engeland worden gehouden, in de Universiteit van Surrey (Guildford) of in die van Sussex (Brighton). We zijn het niet eens geworden over het congres-thema. Thoenes had een lijst met onderwerpen geleverd die weer aanleiding gaf tot nieuwe suggesties. Furness en Draper zullen een voorstel doen, dat komt te zijner tijd in de Humanist.

Ter afsluiting van dit lange verhaal nog een paar dingen die aan de orde zijn geweest: plannen voor een conferentie over vormingsonderwijs in Brussel (1979) en voor een mogelijke dialoog met marxisten in Joegoslavië; een motie van dank (noemen wij dat zo?) aan May Weiss die jarenlang erg veel moeite gedaan heeft voor de IHEU bij de Verenigde Naties; aanbidding van Blackhams boek over humanisme aan Jan Bijleveld, een bescheiden bewijs van waardering voor zijn penningmeesterskunsten.

Iedere andere deelnemer aan deze board-meetings zou vast andere onderwerpen belicht of weggelaten hebben dan ik hier heb gedaan, ook al omdat we daar meer dan twaalf uur bij elkaar hebben gezeten. Het is ook niet mijn bedoeling een volledig verslag te geven, daar zijn de notulen voor. Ik hoop wel dat ik enigszins heb kunnen aantonen dat een handjevol mensen telkens weer bereid blijkt te zijn verre (vaak dure) reizen te maken omdat zij de overtuiging hebben dat de IHEU een belangrijke taak te vervullen heeft en dus moet blijven voortbestaan.

Belcampo citeert in het boek van 250 bladzijden 80 filosofen en dat is al een bewijs voor het feit dat in dit boek enorm veel materiaal is verzameld. Belcampo gaat er van uit: filosoferen is het beschouwen van iets van uit een algemeen gezichtspunt, en hier raakt hij al direct de kern van zijn belcampisme, dat de filosofie zich over het algemeen bezig houdt met vragen die slaan op voor de mens onweetbare gebieden; als hij zich verdiept in het wie, wat en waarom van het leven dan komt de filosoof, aldus Belcampo, al spoedig tot de conclusie dat alles wat een mens, al is hij nog zo slim, kan uitdenken over het algemeen iets eerder door een ander is uitgedacht. Een tweede uitgangspunt is het feit dat zuiver filosoferen waarbij de filosoof als het ware uitgaat van uit een blanco standpunt in feite onmogelijk is. We zijn zo gemanipuleerd door mensen en gebeurtenissen om ons heen dat een volkomen objectief oordeel niet meer mogelijk is. Uiteraard neemt dit niet weg dat Belcampo wel een pleidooi houdt voor een zo objectief mogelijke benadering van de omgeving. Belcampo is van mening dat de filosoof die de hele kosmos, d.w.z. al hetgeen wat er om een mens gebeurt, in zijn beschouwingen betreft, zoveel mogelijk afstand moet nemen van zijn persoonlijke situatie. Het is een moeilijk punt omdat iedereen, ook de Belcampist, zich in het diepst van zijn gedachten het middelpunt voelt van zijn eigen kosmos. Dit gevoel moet zoveel mogelijk worden onderdrukt en Belcampo vat dit samen met de term: filosoferen is centrifugaal denken, d.w.z. de mens moet alle invloeden en gevoelens van buitenaf op zich in laten werken en verwerken, waarbij hij zich voortdurend zal verbazen; hij moet niet uitgaan van een bepaald vooropgezet idee in zijn beschouwingen. Hij is gekant tegen de zogenaamde absolute beschouwingen als dogmata, dit betekent dan ook op zijn eigen wijze met godsdienstige beschouwingen en neo-godsdienstige beschouwingen.

Instincten

Een volgend punt dat Belcampo aanroert is het feit dat hij de mens niet beschouwt als een toppunt van de schepping. Belcampo neemt aan dat het menselijk gedragspatroon zich heeft ontwikkeld uit een instinctief gedrag. Een belangrijk onderscheid tussen mens en dier beschouwt hij dan ook uit het feit dat de mens zijn instincten kan beheersen, geen slaaf is van zijn instincten waarbij hij zelf gebruik kan maken van zijn instincten i.t.t. een dier, dat onderworpen is aan zijn instincten. Belcampo vindt dat de mens zich ook van het dier onderscheidt door zijn typisch menselijk waarnemen als ook door zijn typisch menselijke gedachtenleven en door zijn typisch menselijk gevoelsleven. Belcampo besluit ook zijn eerste deel van zijn werk met een poging om het probleem „geluk” te omschrijven. Ook het geluk, de harmonie, is iets wat iemand wil en de invloeden van buiten af: twee voortdurend wisselende grootheden. Hij meent dat iemand die door alle wisselvalligheden heen deze harmonie het beste weet te handhaven, het verst gevord-

Over de filosofie van het Belcampi

derd is in de kunst om gelukkig te zijn. Belcampo wijst er op dat er eenvoudige voorschriften bestaan om in elk geval de gulden middenweg te bewandelen. De vrijheid, wat dat dan ook zijn moge, is gelijkwaardig aan geluk. Belcampo wijst godsdienstigheid, met name het christendom, ook sterk af, als een belemmering op de weg, naar wat hij noemt, het werkelijke geluk; letterlijk schrijft hij op bladzijde 78, dat het christendom doordrenkt is met haat, het vormt hele samenlevingen van mensen die niet gelukkig durven zijn. Het is natuurlijk ook consequent van Belcampo om de dood in dit verband te zien als de grote onbekende, de dood behoort niet afschrikwekkend te worden voorgesteld, maar ook niet als een gelukkig eindstation van een leven. In dit verband neemt Belcampo als arts ook een standpunt in dat de euthanasie in bepaalde omstandigheden zeker gerechtvaardigd is. Als het leven een last geworden is of is overgegaan tot een alleen maar vegetatief bestaan, zoals wij zien bij chronisch bewustelosen of idioten, dan heeft het volgens Belcampo geen zin om het leven te rekken als dit verder alleen maar door ingewikkelde mechanische kunstgrepen verlengd kan worden. Belcampo ziet ook een mogelijkheid om toe te geven aan menselijke agressie, zonder dat dit de medemens schade doet. Hij vindt de verovering van de wereldruimte een uitdaging voor allen, die daar aan behoefte hebben. Het vechten tegen de elementen en barre natuuromstandigheden vindt hij van groter waarde dan het vechten van een groep soldaten. Belcampo beschouwt zichzelf als een agnost.

Agnostici

Het is de vraag bij het lezen van zijn boek of het Belcampisme identiek is aan agnosticisme. Ik vind dat wat Belcampo agnosticisme noemt, humanisme is, hetgeen blijkt b.v. uit de definitie, die hij geeft op bladzijde 81: het agnosticisme wordt vaak gezien als een zuiver negatieve houding, een erkenning van geestelijk onvermogen, men gaat echter voorbij aan het positieve er in, aan de vele mogelijkheden die de agnosticus openhoudt: we weten het niet, alles is mogelijk. Dat is m.i. ook een uitgangspunt van de humanist.

Men kan agnosticus zijn uit onvermogen, uit een onvermogen om zich te verdiepen in de wereld van godsdiensten, maar men kan ook een agnosticus zijn, d.w.z. humanist zijn, omdat men zich wezenlijk verdiept heeft in de achtergronden van het leven. Belcampo geeft dan ook aan dat op de grafsteen van iedere waarachtige agnosticus gebeiteld zou kunnen worden: „hier ligt iemand die zijn gehele leven heeft rond gelopen met een van verbazing open mond”.

In het tweede deel van het boek, bijna drie keer zo dik als het eerste deel, gaat Belcampo in op de wijsgerige stelsels en

veronderstellingen, zoals die van 625 voor Christus tot op heden zijn opgetekend. Hij begint met Thales, die leefde van 625 tot 545 voor Christus, en hij eindigt met Merleam Ponti, die leefde van 1908 tot 1961. In de korte beschouwingen die hij geeft van de verschillende filosofen is het duidelijk dat hij probeert om de lezer tot nadenken te brengen en niet om in enkele woorden een filosofisch systeem volledig tot zijn recht te laten komen. Ik verwacht dat veel lezers van het Belcampisme als zij aan deel II zijn toegekomen de neiging hebben om de klassieke filosofen te gaan lezen. Belcampo hoopt dan dat ze daar niet een filosofie uit kiezen die pasklaar is voor hen maar dat zij leren denken en leren kiezen uit de verschillende systemen. Een groot bezwaar van Belcampo tegen de filosofische systemen, zoals die op het ogenblik beschreven worden, is het feit dat zij steeds uitgaan van het een of ander absolutum; dit heeft tot gevolg dat het belcampisme met geen van de in het boek van Belcampo besproken stelsels te vereenzelvigen valt. Er zijn wel duidelijke punten van overeenstemming, maar op vitale, vaak kritieke punten een duidelijk verschil.

Aan het einde van het boek schrijft Belcampo dat toen hij zich eens uitstreckte na het ontwaken op een hooizolder van een grote boerenschuur een kip luid kakelend bij hem opvloog en in zijn vlucht een ei legde. Belcampo voegt er aan toe: zo een ei is belcampisme, i.p.v. naar beneden te pletter vallen zoals het echte ei doet, blijft het belcampistisch ei zweven of slaat meteen twee vleugels uit en heeft het vrij spel met alle eieren, die op stokjes van een absolute waarheid staan. Het denkprodukt in dit geval heeft geen vaste normen, beantwoordt niet aan reeds van te voren vastgestelde eisen, is beweeglijk, flexibel.

Uit de beschouwing van verschillende filosofieën is het duidelijk dat Belcampo een verering van de filosofen afwijst, hij heeft niet de minste neiging om hen te verheffen tot goden, hij gaat in op hun fouten, op hun tekortkomingen, zoals hij deze meent te constateren, niet omdat hij dit een gezellig tijdverdrijf vindt, integendeel, maar om aan te tonen dat filosofenkinderen van hun tijd zijn. Zij probeerden zogenaamd eeuwige vraagstukken op te lossen, terwijl hun kennis onvoldoende was. Achtereenvolgens passeren dan de grieks-romeinse filosofie, de middeleeuwse filosofie, het wetenschappelijke tijdperk en de 20e eeuw. Op bladzijde 146 schrijft Belcampo dat zijn boek niet bedoeld is als filosofiegeschiedenis, hij geeft enigszins schuldbe-wust toe dat het er in bepaalde punten wel wat op is gaan lijken, maar de schrijver al schrijvende door de stroom van zijn woorden werd meegezogen.

Lekker leven

Belcampo beschouwt de cynici als verre voorlopers van het belcampisme. Hij

door S. Pruyt

geeft aan dat het beginsel van lekker te willen leven niet betekent zoveel mogelijk eten, drinken en sex bedrijven, echte cynici begrepen in de eerste tijd goed dat dit roofofbouw op het leven zou zijn; pas door beheersing en verfijning van de lusten kon men het grootste rendement aan genot er uit halen. Het is zeker dat de navolgers tot genotsjagers werden en de filosofische beheersing die bij deze leer behoort uit het oog verloren... Na een uitvoerige beschrijving van de filosofen waarbij vooral aandacht wordt geschonken aan de filosofieën van Plato, Kant en Hegel komt Belcampo in hoofdstuk 4 tot de 20e eeuw. Belcampo geeft aan dat in deze periode vele reeds verlaten systemen weer worden opgegraven, een verjongingskuur ondergaan, b.v. Kant en Hegel, maar toch in de grondslagen aanwezig blijven. Er kwamen in deze periode ook heftige schokken voor, die aanleiding gaven tot nieuwe filosofische systemen. Belcampo noemt de eerste schok de 1e wereldoorlog, waarbij de verwachting dat de mensen niet zo dom zouden zijn om gebruik te maken van de wapens der vernietiging niet uit kwam. Verder was er een nieuw inzicht in molecuul en cel, die ophielden eenheden van de dode en levende materie te zijn en een uiterst gecompliceerde structuur bleken te bezitten. Verder bracht Einstein de relativiteitsleer waar de begrippen ruimte en tijd het absolute karakter verloren, oneindigheid en eeuwigheid moesten worden herzien. Ook waren er de dieptepsychologische beschouwingen van Freud, die aangaven dat onze handelingen vaak worden bestuurd door onbekende driftmatige tendensen, die buiten ons bewustzijn spelen. Belcampo geeft ook duidelijk aan op bladzijde 262 dat geen filosofie ongeschonden door de crisis van de oorlog heen kwam, alleen de belcampist kon zijn hoofd nog overeind houden. Wij citeren Belcampo dan ook: wereldoorlogen doen hem niets, staan filosofisch voor hem gelijk aan voetbalwedstrijden, uitstapjes in het abstracte systeem kent hij al van jongs af aan. De Belcampist weet al van jongsaf aan dat de begrippen ruimte en tijd betrekkelijk zijn. Hij beschouwt de mens niet zomaar zonder meer als het meest begaafde dier op aarde, de mens staat niet op een voetstuk, hij kan er ook niet zomaar van worden afgestoten. De Belcampist weet dat hij wandelt in een mysterie, hij voelt zich nooit in de mist. Belcampo tracht in dit hoofdstuk ook oriëntering te vinden in de filosofie van onze tijd. Om te illustreren wat hier gaande is noemt hij 2 filosofen die een eigen filosofisch systeem hebben bedacht en die hij Ellert en Brammert noemt, en alle filosofieën kunnen tot deze twee hoofdgroepen worden herleid.

Ellert en Brammert

De eerste groep, de groep Ellert, gaat er van uit dat de rede in discrediet is gebracht, dit wordt toegeschreven aan het

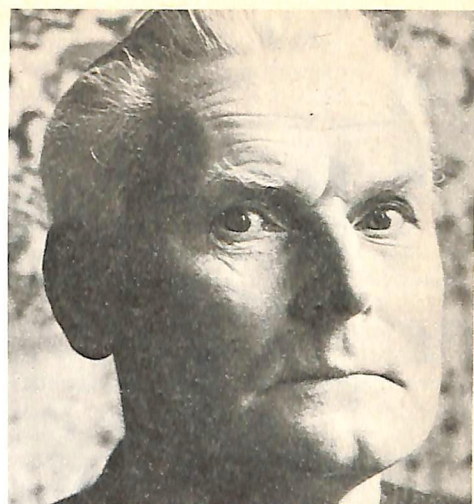
feit dat de rede zich nooit geheel heeft weten vrij te maken van ongecontroleerde bestanddelen, met name van religieuze en quasi-religieuze bestanddelen. Alles wat niet op een wetenschappelijke wijze aangetoond zou kunnen worden, wordt gerekend tot de metafysica; tot deze groep rekent Belcampo de fenomenologen en de aanhangers van de analytische filosofie. De Brammertgroep waartoe hij de existentialisten rekent hebben een ander standpunt: rede en heil vallen iet meer samen, de rede is ontroond, van een albeheersend beginsel geworden tot een bijverschijnsel van de wereld. De wereld ligt in het irrationele, is vanuit de ratio bekeken een volkomen absurde aangelegenheid, de wereld is vreemd en vaak unheimisch, zie La Naussé van Sartre. De wereld blijkt een voortdurende herhaling te zijn van vruchteloze arbeid, zei Camus: De Mythe van Sisyphus. Bij Heidegger ontdekt Belcampo meer verwantschap met het christendom, waarbij het schuldgevoel in de plaats is gekomen van de erfzonde. Het existentialisme wijst hij af omdat het draait op het Zijn van de mens en dit wordt door Belcampo in strijd geacht met het centrifugale denken wat hij voor een filosoof noodzakelijk acht. Ook wijst hij het politieke engagement af, volgens het Belcampisme moet iedereen doen waar hij het gelukkigst mee is. Als hij dit met politieke acties is, dan moet hij dit doen, de belcampist voegt er aan toe dat hij dit niet moet doen omdat Sartre of een ander het van hem eisen; als dat zo was dan zou hij een deel van zijn vrijheid prijs geven, zich even goed tot een object laten maken als onderdrukte. Volgens het Belcampisme is elke dwang, hoe goed ook bedoeld, uit den boze.

We hebben geprobeerd de inhoud van het boek „Filosofie van het Belcampisme” samen te vatten en dat is een heel probleem omdat het boek van Belcampo een samenvatting is van wijsheid en gedachten die door de eeuwen heen zijn verzameld.

Het eist ook een uitgebreide filosofische scholing om de opmerkingen van Belcampo aangaande de door hem beschreven filosofische stromingen echt kritisch te kunnen lezen. Het is echter wel duidelijk na lezing van de filosofie van het belcampisme: de echte belcampist is een humanist. Ook bij het humanistisch verbond zien wij voortdurend stromingen die proberen om van het humanisme weer een schijn-godsdienst te maken, die toch weer neigen naar een soort transcendentie, de hang naar het bovennatuurlijke. Tevens zien we in het humanisme dat betrekkelijk eenzijdig politiek stelling wordt genomen. Al ben ik het vaak met deze politieke stellingname eens en heb ik er inhoudelijk geen bezwaar tegen, is het m.i. wel onjuist. Het is zeker niet zo, dat we een pleidooi houden voor de politieke inertie van leden van het Humanistisch Verbond afzonderlijk binnen een eigen politiek kader.

De filosofie van het belcampisme.

Belcampo,
KOSMOS - Amsterdam - Antwerpen
ISBN - 90 - 215 - 0320 - 4.

H. P. Schönfeld Wichers ofwel Belcampo, nederlands schrijver en filosoof

H. P. Schönfeld Wichers werd op 21 juli 1902 geboren.

Hij studeerde in Amsterdam, werd in 1939 meester in de rechten en legde in 1950 het doctoraal examen af in de geneeskunde.

In 1916 is hij gaan schrijven, toen een langdurige ziekte hem had getroffen. Niet omdat Belcampo Italiaans is voor Schönfeld koos hij die naam, maar omdat in het verhaal „Het duivelselixir” van E. Th. Hoffman een kapper Schönfeld voorkomt, bijgenaamd Belcampo, in welke figuur Belcampo zijn eigen aard treffend meende te herkennen.

Zijn eerste verhalen verschenen in eigen beheer. In 1938 werd hij bekend door „De zwerftocht van Belcampo”.

Daarna verschenen: „Nieuwe verhalen” (1946), de tweede druk van zijn „Verhalen” (1947), „Sprongen in de branding” (1950) en „Liefdes verbijstering” (1953) gebundeld in „De fantasieën van Belcampo” (1958). Een nieuwe bundel verscheen in 1959: „Tussen hemel en afdgrond”. Alle verhalen uit deze bundels werden in 1963 samengebundeld in „Luchtspiegelingen van Belcampo”, waarvan inmiddels een vierde druk is verschenen.

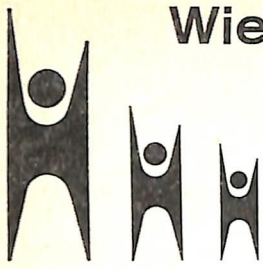
In 1946 verscheen een kleine verhalenbundel „Verborgenheden” en in 1968 „De ideale dahlia”. Daarnaast hield Belcampo zich ook nog bezig met vertalingen van verhalen van A. P. de Mandiargues: „Het bloed van het lam”. In het buitenland verscheen tot nu toe een Franse vertaling van een aantal van zijn verhalen, gebundeld onder de titel: „Le monde fantastique de Belcampo”, terwijl in de Engelse verzamelbundel, „European tales of terror” zijn verhaal „Het grote gebeuren” werd opgenomen.

Najaar 1972 verraste Belcampo zijn lezers met een omvangrijk nieuw werk „De filosofie van het belcampisme”.

Jeanne van Schaik-Willing noemt het in „De Groene”: „De met enorme kennis van de geschiedenis van de filosofie opgebouwde levensbeschouwing van een creatief en volledig mens”.

De Marianne Philips-prijs werd Belcampo in 1956 toegekend, de Hendrik de Vries-prijs in 1960.

In 1975 verscheen zijn boek „De toverlantaarn van het christendom”.

Wie wil HVO geven in het basisonderwijs?

Op de openbare basisscholen, waar met humanistisch vormingsonderwijs is begonnen, vragen hoe langer hoe meer ouders om deze vorming voor hun kinderen. Bovendien vragen uit verschillende plaatsen ouderkommissies of hoofden van scholen ons om ook aan de leerlingen van de klassen 4, 5 en 6 van hun school vormingsonderwijs te geven. Helaas kunnen we niet aan al deze verzoeken voldoen, omdat we nog niet voldoende vrijwilligers hebben, die bevoegd zijn dit onderwijs te geven. Wij zoeken daarom free-lancers, die tegen een vergoeding een aantal uren per week hvo willen geven.

Wat is humanistisch vormingsonderwijs?

Het humanistisch vormingsonderwijs (hvo) heeft ten doel kinderen een ruime kans te geven om een mondig, vrij mens te worden, die in staat is een eigen antwoord te geven op de vragen, waarvoor

Voorschrift

Laat het vuur van de geest door deze luide wereld slaan,
Bepaal je gedachten tot het wezenlijke:
Een nieuw tijdperk brak aan,
En jij werd een late epigoon.

En alles, wat je wist, wat je vernam
In de doolhof van dromen en boeken
Ligt als een nauw zichtbaar spoor
En vraagt droevig: wis mij uit!

Weinig slechts houdt stand,
En veel verzinkt in diepe slaap
Verdeeld is nu jouw geest
En een deel zal moeten sterven

Het kind in jezelf, dat blijft,
Laat het in een nieuwe wereld treden...
Maar hoe pijnlijk is het licht
Voor ogen, verblind achter gesloten deuren!

Sergej M. Gorodetskij (uit het Russisch vertaald door P. Krug)
Met Goemiljow, Mandelsjtam en Anna Achmatowa vormde Gorodetskij (1884-1976) de groep van de Akmeïsten, die zich tegen het Russische symbolisme keerde. Concrete onderwerpen hadden hun voorkeur. Onder hun leiding verscheen het tijdschrift „Apollon” (1907-1917).

het in de wereld van nu en die van de toekomst komt te staan.

Als moderne humanisten spreekt ons dit sterk aan, omdat wij er van uitgaan dat mensen de vrijheid — en daarmee ook zichzelf — kunnen en willen verwerkelijken. Het hvo aanvaardt de uitdaging om met groepen kinderen het proces van zelfverwerkelijking te stimuleren. Het zijn immers de mensen zelf die voor en met elkaar hun menselijkheid waarmaken.

Het hvo bevat dan ook de volgende elementen:

- door een beroep te doen op eigen vermogens het proces van zelfverwerkelijking begeleiden. Stimuleren van een gevoel van zelfvertrouwen om eigen keuzen te kunnen maken;
- het ontdekken van samenhang tussen individu - medemens - omgeving;
- het bewust worden van het geestelijk aspect in de vragen naar identiteit - zingeving - zin;
- het samen denken en praten over goed - kwaad, mooi - lelijk, waar - onwaar en het geven van een eigen antwoord hierop;
- het respecteren van andere geloofs- en levensovertuigingen.

Voor kinderen uit buitenkerkelijke gezinnen is het o.i. van groot belang, dat zij met elkaar en onder begeleiding van een daartoe speciaal opgeleide vormingsleid(st)er, bezig zijn met hun geestelijke en zedelijke vorming.

Hoe wordt een vormingsleid(st)er opgeleid?

Voor het basisonderwijs worden vormingsleid(st)ers opgeleid d.m.v. applicatiekursussen.

In een twintigtal avonden en een weekend wordt naast levensbeschouwelijke oriëntatie (humanistische en andere mens- en wereldbeelden) aandacht be-

steed aan op de praktijk gerichte vorming (didaktiek, creatief spel en kinderpsychologie). De cursus richt zich vooral op mensen met een humanistische gezindheid, die een onderwijsbevoegdheid bezitten (pedagogische academie, kleuterleid(st)er opleiding e.a.) of die een sociaal/culturele opleiding gevolgd hebben (sociale academie, Mikojel, J.L.O. e.a.). Bovendien kunnen mensen die weliswaar één van bovengenoemde opleidingen gevolgd hebben, maar wel blijk kunnen geven goed met een groep kinderen te kunnen omgaan, aan de toelatingseisen voldoen.

Na afloop van de cursus wordt met de cursisten, die van plan zijn hvo te gaan geven, een eindgesprek gehouden. Als dit gesprek bevredigend verloopt, wordt een verklaring van bekwaamheid uitgereikt.

Binnenkort starten er cursussen in:
’t Gooi — cursusleidster mevr. W. Rohde, Boomkleverlaan 21, Bussum (tel. 02159-11601)

Hengelo — cursusleider dhr. H. T. Sie Dhiaw Ho, Henri Dunantstraat 39, Hengelo (tel. 05400-26543).

De voorbereidingen zijn in een vergevorderd stadium in Amsterdam — cursusleidster mevr. A. Cramer, Saturnus 47, Duivendrecht (020-991559)

Apeldoorn — sekretariaat hvo, dhr. W. Rouwenhorst, Schuttersweg 100, Apeldoorn (055-252231)

Den Bosch — sekretariaat hvo dhr. A. Coert, Gezellehof 34, Oss (04120-24816)

Den Haag(?) — sekretariaat hvo dhr. C. Coossen, Heiloostraat 489, Den Haag (070-253378)

U kunt bij bovenstaande adressen nadere informatie ontvangen. Ook op het Centraal Bureau, Postbus 114, Utrecht is informatiemateriaal aanwezig.

Laat dit artikeltje eens lezen aan iemand die misschien (ook) geïnteresseerd is.

Over geweld, terrorisme en bejaarden

In juni is het tweede nummer van ons tijdschrift voor wetenschap en cultuur Rekenschap uitgekomen met een gevarieerde inhoud. Otto Birman schrijft over de Zwitserse bioloog en filosoof Adolf Portmann en bespreekt zijn wereldbeeld en enkele boeken daarover.

J. P. van Praag schrijft over geweld, zoals men zich daarover beraadt in de kring van humanistische raadslieden bij de strijdkrachten en in de taakgroep Geestelijke Verzorging en Vorming. Daarbij komt onder meer aan de orde de vraag of mensen van nature agressief zijn.

„Het liegen of het breken van beloften tegenover terroristen” is een bijdrage van P. Spigt. Hans Freudenthal schrijft over allerlei vormen van studie-toetsen

in onderwijs-research en J. van Londen schrijft over de vraag: Wiens problemen zijn de problemen van bejaarden?

Naast internationale actualiteiten (door P. Krug), een studie over emancipatie van de vrouw, dan nog boeken-informatie van P. Spigt.

Een abonnement op Rekenschap kost f 25,- per jaar, losse nummers f 6,25. Redactie en administratie: Oudegracht 152, postbus 114, Utrecht. Giro 58 22 93 t.n.v. Hum. Stichting Socrates.

Geen angst voor agressie

(f 24,50; 1975)

G. R. Bach en H. Goldberg Boom/DNB Meppel

In onze traditionele ethiek bestaan talrijke gedragingen die in de taboesfeer liggen. Enige van die taboes zoals die binnen de seksualiteit zijn de laatste tijd min of meer doorbroken; in andere gevallen is nog weinig verandering bespeurbaar.

In „Geen angst voor agressie” maken de schrijvers er ons bewust van dat ook op agressie een taboe rust. Zij doelen op openlijke agressie en maken ons duidelijk dat het niet op directe wijze uiten van agressieve gevoelens, niet alleen ongunstige neveneffecten heeft, doch wat veel meer essentieel is, wezenlijke menselijke relaties in de weg staat. Bij die neveneffecten denken de auteurs aan allerlei vormen van indirecte agressie en de schadelijke gevolgen van onderdrukte agressie.

Zij maken ons duidelijk, dat in de brave, schijnbaar goed bedoelde opvoedingssituaties veel agressie verborgen ligt. De meest laakbare vorm is die, welke erop gericht is het emotioneel evenwicht van betrokkene langzaam maar zeker te verstoren. In dit verband valt dan ook de term „gekkenmakers”. Gedragingen als vergeetachtigheid, getalm, misverstand, te laat komen zien de auteurs duidelijk als symptomen van indirecte agressie, terwijl ook het lichaam een agressieve taal kan spreken in de vorm van geeuwen, winden laten, jeuk, vrees voor oogcontact, blozen, verbleken, misselijkheid en braken of door impotentie of frigiditeit.

Zij verstaan onder agressie elke gedraging die het tegenovergestelde is van passiviteit en teruggetrokkenheid. Hieronder vallen dan gedragsvormen als de directe en persoonlijke uitdrukking van ergernis en wrok, woedeuitbarstingen, uitingen van de eigen wil, open confrontatie met anderen, actieve benadering van situaties en mensen in plaats van passief afwachten, het uitspreken en onderzoeken van conflicten, open machtsstrijd en het vermogen om „neen” te zeggen met dezelfde onbevangenheid en directheid waarmee we uit gewoonte meestal slechts „ja” zeggen.

**G. A. M. Janssens:
De Amerikaanse roman
1950-1975**

Polak & Van Gennep (Athenaeum paperback), f 30,—.

Gepresenteerd als poging om orde te scheppen in een kwart eeuw Amerikaanse literatuur. Behandeld worden onder meer Salinger, Updike, Malamud, Bellow, Mailer, Vonnegut, Heller, Nabokov, Hawkes, Barth, Purdy.

**Paul Rodenko: Op het twijgje
der indigestie**

Essays, Meulenhoff „Ideeën”, 227 pgs. f 26,50.

Essays voornamelijk geschreven in de eerste tien jaar na de oorlog toen er, niet alleen in de poëzie, nieuwe mogelijkheden open leken te liggen. Vanuit een denken dat zijn wortels in surrealisme en existentialisme heeft, is Rodenko op zoek naar het beslissend breukpunt waar destructie het begin van vernieuwing kan zijn (dat was ook zijn inzet voor de Vijftigers). Belangrijke figuren in dit verband: Artaud, Sartre, Baudelaire. Verder schrijft hij over konservatisme en vernieuwing na 1945, het einde van de psychologische roman, het probleem van de obsceniteit (Miller), democratie en religie (Vestdijk) en het radicale humanisme van Antonin Artaud.

**Miguel Angel Asturias:
Weekend in Guatemala**

Vertaling: Werkgroep Spaans Universiteit van Amsterdam. Van Gennep, 255 pgs. f 18,90.

Asturias (1899) schreef dit boek in Argentinië waar hij heen vluchtte na de CIA-coup in Guatemala, die in 1954 de bananen voor de United Fruit Company moest veilig stellen. De coup en het verzet ertegen staan in alle acht verhalen centraal. Asturias, van wie enkele jaren geleden „De President” in vertaling verscheen, ontving in 1966 de Leninprijs en in 1967 de Nobelprijs. In een nawoord gaan de vertalers in op de politieke geschiedenis van Guatemala.

**Feng-Meng-Long:
De aap van begeerte, Acht
Chinese verhalen uit de
vijftiende eeuw**

Vertaald en ingeleid door W. L. Idema en D. R. Jonker, Arbeiderspers (Chinese bibliotheek dl. 7), 248 pgs. f 35,—.

Uit de vele verhalen die Feng Meng-Long (1574-1646) verzamelde kozen de vertalers acht, in thema en uitwerking samenhangende, teksten die in de loop

van de vijftiende eeuw tot stand gekomen moeten zijn. Ze spelen in de grote hoofdsteden van het oude China, waarover in de inleiding aanvullende informatie wordt gegeven. Achterin is een bibliografie opgenomen van de belangrijkste studies en vertaling in westerse talen.

Humanistische uitgeverij

In Nederland zijn we nog niet zover als in Amerika, waar vijf jaar geleden onder auspiciën van The Humanist een uitgeverij werd opgericht. Prometheus Books is gevestigd in Buffalo N. Y 14215 op Kensington Avenue 923. Er zijn nu zo'n 50 titels uitgegeven en verspreid in Europa, Azië, Latijns Amerika, Afrika en Australië. Men is geïnteresseerd in manuscripten of suggesties voor boeken die voor humanisten van belang zijn.

Uit het fonds van Prometheus Books hieronder enkele titels. Inlichtingen over bestellingen op bovenstaand adres.

Beneficent Euthanasia: opstellen over euthanasie onder redactie van Marvin Kohl.

Philosophy and sex: essays onder meer over het woordgebruik rond sex, over de voor- en nadelen van monogamie, over feminisme en abortus.

The Humanist Alternative: definities van humanisme, geredigeerd door Paul Kurtz. Een studie over de humanistische beweging, de betekenis van het humanisme de verantwoordelijkheden van een humanist, de verschillende interpretaties van humanisme en hun relatie met andere filosofische stromingen.

A Humanist Wedding Service: voorbeelden van „humanistische” trouw-ceremonies inclusief gedichten, liederen, speeches en teksten voor de huwelijks-aankondiging!

**Piet Thoenes:
van wetenschap tot utopie
Opstellen voor overmorgen**

In dit boek wordt een alternatief samenlevingsmodel aangeboden, dat gebaseerd is op een kritische analyse van de huidige maatschappij. Als het grootste probleem wordt daar beschouwd de toch nog te agressieve kapitalistische economie. Op alle mogelijke gebieden in de cultuur ziet men dat de bestaande orde niet langer geaccepteerd wordt en dat naar nieuwe waarden gezocht wordt. Het in dit boek voorgestane maatschappijtype is in de eerste plaats ontworpen voor Europa. Gedetailleerd wordt voor zaken als bevolking, economie, sociaal-politieke structuur en cultuur aangegeven hoe een dergelijke samenleving er uit zou kunnen zien. Het nieuwe model moet gezien worden als een voortzetting van het eeuwenoude utopisch denken. Na de religieuze en de socialistisch-wetenschappelijke utopieën ontwikkelt zich nu een humanistisch-utopisch denken.

Uitgeverij: Boom, Meppel. Prijs: f 22,50

Niet iedereen woont in een gezin

Niet iedereen woont in een gezin, dat is de titel van een brochure die onlangs is uitgegeven door de landelijke federatie bijzondere huisvesting (LFBH) en het Land. Overleg Bijz. Huisvesting (LOBH). Er wordt aandacht besteed aan de woonproblematiek van bepaalde groepen in onze samenleving. Dat zijn bijvoorbeeld alleenstaanden, gehuwde jongeren zonder kinderen, bejaarden, alleenstaande ouders, ongehuwde paren, mensen die behoren tot ethnische minderheden, gehandicapten etc.

Er zijn overheidsmaatregelen in wording om de woonsituatie van deze groepen te verbeteren. Die zijn verwoord in de Nota Huisvesting Alleenstaanden en Tweepersoonshuishoudens.

Al diegenen die niet binnen het „normale” volkshuisvestingsbeleid vallen, zijn in principe aangewezen op de z.g. particuliere kamermarkt. Het aantal kamers, dat wordt aangeboden loopt echter (ook door de toegenomen welvaart) sterk terug.

De brochure geeft inzicht in wat de overheid doet en wat er gedaan zou moeten worden. Bovendien vindt men in dit boekje informatie over de beide verenigingen, die mensen met problemen met raad terzijde kunnen staan. De brochure kan worden aangevraagd bij het bureau van de verenigingen: J. W. Brouwersplein 9 in Amsterdam. Tel: 020-760905.

Frits Kief overleden

Eind juli is in een verzorgingshuis te Amsterdam Frits Kief (68) overleden. Hij was na de oorlog één van de belangrijkste figuren uit de vrijdenkersbeweging, hoewel hij daarin door zijn gehele optreden bewees dat zijn werkelijke aandacht en activiteit op politiek gebied lagen. Hij was in Rotterdam uit Duitse ouders geboren, zijn voornaam koos zijn vader naar die van Engels: Friedrich. Een technische opleiding volgde hij, maar al heel jong was hij geheel ondergedompeld in het politieke leven.

Alle stadia doorliep Frits Kief ter linkerzijde — en ik heb altijd gedacht dat hij, door zijn kritische geest en zijn genuanceerde opvattingen over de loop van het politieke leven, in diepste wezen een sectariër was. In grote verbanden ge-

raakte hij altijd verwickeld in conflicten. Ik heb hem eens met zijn geschoolde debatersstem horen uitroepen: „ik word misselijk van dat „genuanceerde denken”. Nu was hij altijd één van de eersten om in een redenering kritische nuanceringsen aan te brengen.

Hij was de humanistische beweging, belichaamd in het Verbond, niet vriendelijk gezind. Hij heeft nooit nagelaten om te snieren naar door hem vermeende zwakheden, inconsequenties, gebrek aan strijdvaardigheid bij het H.V. Daarbij werd hij niet erg bemoeilijkt door precieze kennis van wat het Verbond wel of niet deed en waarom het Verbond zich zo opstelde.

Maar ik heb Frits Kief altijd een boeiende man gevonden. Zijn toewijding en moed voor de zaak die wij dan maar ongenueanceerd „de vooruitgang” zullen noemen, waren boven twijfel verheven. Hij wist verschrikkelijk veel en zag daardoor ook veel verschijnselen van geknoei, inconsequentie en versagen. De meest smakelijke verhalen kon hij doen over machinaties waarachter hij door allerlei geheime bronnen was geïnformeerd. In die zin documenteerde hij zich ook minitieuus. Een prachtig, gedetailleerd archief moet hij achtergelaten hebben.

Voor velen was hij een lastig man. Zijn geringe waardering voor de humanistische beweging hebben wij ook wel eens náar gevonden. Erg gegriefd hebben wij ons nooit gevoeld. Hij was tenslotte, inclusief zijn minder goed vallende hebbelikheden, een man die zijn hele leven gestáán had voor zijn zaak. En die ligt niet zo ver bij ons vandaan.

P.S.

Echtpaar één baan

GRONINGEN, mei — Tot adjunct-secretaris van de Provinciale Groninger onderwijsraad is benoemd het echtpaar Makaliwy-Broeckmans uit Drachtstercompagnie. Het is de bedoeling dat drs. F. Makaliwy voor drie vijfden van de tijd de functie zal vervullen en mevrouw A. Makaliwy-Broeckmans voor twee vijfde. Het echtpaar had gezamenlijk naar de betrekking gesolliciteerd.

De heer en mevrouw Makaliwy hebben twee kinderen. Mede daarom hebben ze samen gesolliciteerd. Ze vonden het vervelend als een van tweeën gedwongen zou zijn thuis te blijven. Ze zijn nu beiden in het vormingswerk bezig, maar wilden, mede wegens de kinderen, samen één functie bekleden.

Eerst zal het echtpaar op arbeidscontract in provinciale dienst treden. Daarna moet de provincie bekijken hoe zij de ambtelijke rechtspositie moet regelen, aldus mr. E. H. Toxopeus, de commissaris van de Koningin. (ANP)

Aandacht voor woonwagenbewoners

De woonwagenbewoners in Nederland verkeren in veel opzichten in een crisissituatie. Om daarvan enkele facetten te

noemen: het standplaatsentekort van zo'n 25 pct., de slechte kwaliteit van de helft van de standplaatsen, de over het algemeen negatieve houding van burgers en lagere overheid ten aanzien van woonwagenbewoners, de vraag of er nog wel een toekomst is voor het wonen-in-een-wagen, het samengepakt staan op te grote kampen met onderlinge spanningen en concurrentie, enz.

Gesteld mag worden dat het beleid van de overheid om de woonwagenbewoners te concentreren in grote regionale kampen, ondanks alle goede bedoelingen, op niets is uitgelopen. Thans wordt dat beleid — te laat? — weer omgebogen. Het is de vraag of wij op deze wijze wel ooit uit de problematiek zullen komen.

Naar het oordeel van Humanitas komt minstens een deel van de problematiek voort uit het feit dat eigenlijk zo weinig mensen iets van woonwagenbewoners afweten. Daaruit blijkt dat in allerlei opzichten — maatschappelijk, geografisch — woonwagenbewoners in een isolement leven. Burgers en woonwagenbewoners komen in feite slecht sporadisch met el-

Illustratie uit de brochure van Humanitas

kaar in contact waardoor allerlei misverstanden, vooroordelen, afwijzing van het verschijnsel wonen-in-een-wagen, gemakkelijk ontstaan. Humanitas meent dat burgers en woonwagenbewoners samen naar oplossingen van de vele problemen moeten zoeken. Voorwaarde daarvoor is dat de burgers zelf goed geïnformeerd en geïnteresseerd raken. Om dat te bereiken werd in opdracht van Humanitas door de journalist Tom van Ewijk — in samenwerking met C. Brantjes en J. M. Janssen — een brochure geschreven met als titel „Zo was het niet bedoeld... een benadering van het woonwagenprobleem voor belangstellenden”. De brochure is beschikbaar voor voorlichtingsacties maar ook voor particulieren.*

Verder werd in samenwerking met het Ministerie van C.R.M. aan de cineast Jan van den Brink opdracht gegeven tot het vervaardigen van een film over woonwagenbewoners. Deze film zal onder de titel „Caravan” binnen enkele weken beschikbaar komen en zal evenals de brochure bestemd zijn voor (groepen van) geïnteresseerden en gebruikt kunnen worden t.b.v. plaatselijke voorlichtingsacties. **)

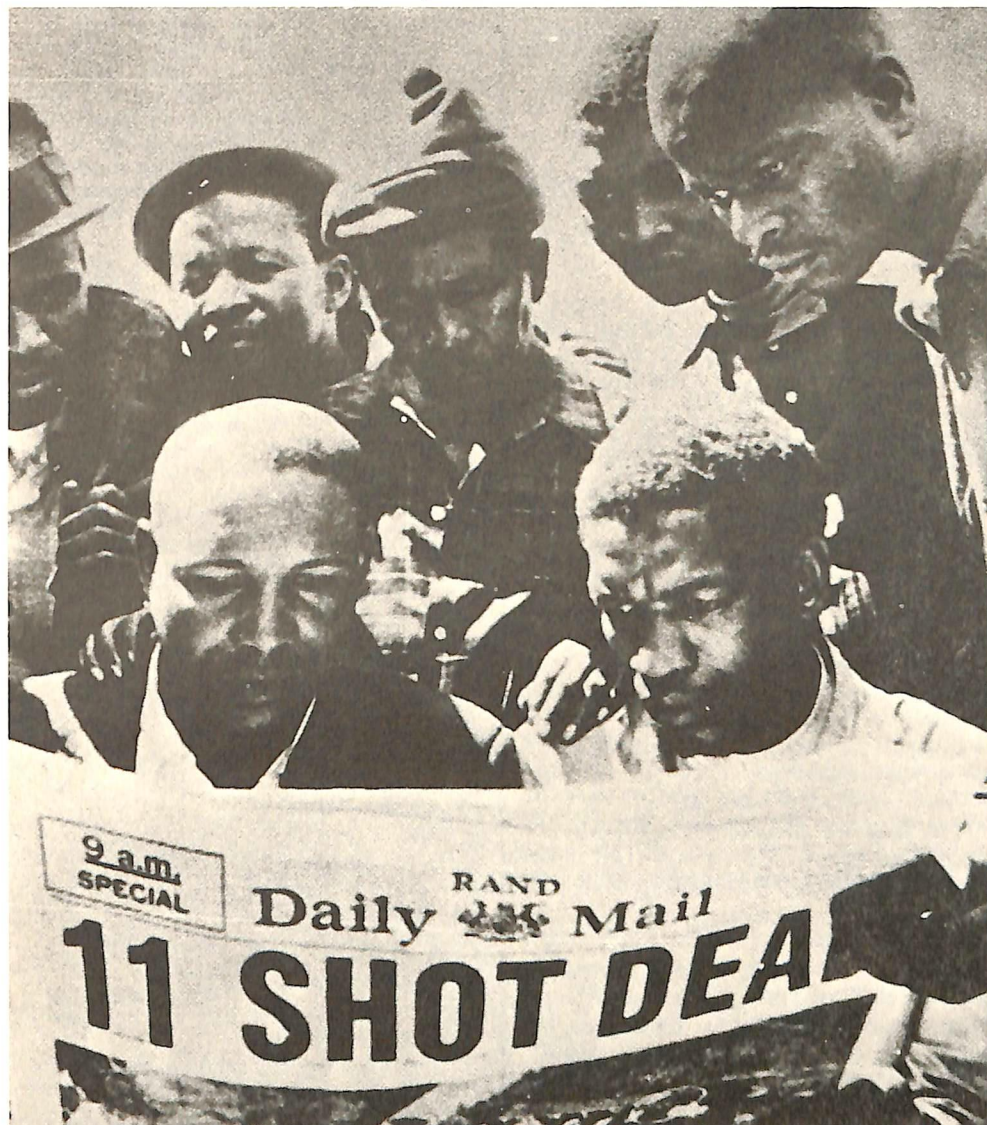
*) à f 2,50/stuk verkrijgbaar bij het Centraal Bureau Humanitas, J. W. Brouwerstraat 16 te Amsterdam.

**) Aan te vragen bij de Rijksvoorlichtingsdienst te Den Haag.

Humanist

31-16

Tweewekelijkse uitgave van
het Humanistisch Verbond
Postbus 114, Utrecht
Tel. (030) 31 81 45
1 september 1976

De daad bij het woord voegen

De komkommertijd is voorbij: er is veel „groot” nieuws. Zuid-Afrika en Bernhard. Twee namen die een heel klein beetje laten zien hoe ondoorzichtig, ingewikkeld, almachtig de wereld is waar grote geldzaken een rol spelen. Het topje van een ijsberg (het militair-industriële complex) is zichtbaar geworden, zoals tekenaar Opland het in de Volkskrant van 27 augustus weergaf naar aanleiding van het rapport-Donner.

In Zuid-Afrika hebben de volksopstanden, waar naar schatting al zo'n 260 mensen bij zijn omgekomen, opnieuw de rol van de grote banken die leningen verstrekken aan het Vorster-regime aan het licht gebracht. In ons land wordt met name de AMRO-bank aangevallen en van verschillende zijden onder druk gezet om de leningen stop te zetten.

De Wereldraad van Kerken heeft zich daarbij niet onbetuigd gelaten en haar dagelijks bestuur zelfs verboden nog financiële betrekkingen met betreffende banken te hebben. Het roept haar leden op de banken te boycotten.

Daarmee gedraagt die Raad zich als een actiegroep en begeeft zich op politiek terrein. Dan rijst de vraag of een religieuze of levensbeschouwelijke organisatie zo ver kan gaan. Voor een radio-uitzending van het h.v. heeft Casper Vogel deze vraag voorgelegd aan ds. R. J. van Veen, voorzitter van de werkgroep Betaald Antwoord en als zodanig actief betrokken bij de boycot van Amro. Antwoordt de dominee: „Je hoort al langer: de kerken hoeven niets meer te zeggen, alles is al gezegd waar het gaat om racisme. Er wordt nu gewacht op daden. Iedereen is tegen racisme, dan moet je ophouden met blanke immigratie, het uitleenen van deskundigen, investeringen en het in handen geven van geld aan diegenen die het racisme door hun regime in stand houden...”

Als de vraag om gerechtigheid wordt afgewezen dan komt vanzelf een andere vormgeving van actie.”

Het is duidelijk: de Wereldraad van Kerken heeft de daad bij het woord gevoegd. Dat is een opmerkelijke gebeurtenis, die (wat hen betreft) te rechtvaardigen en te verdedigen valt. Tenslotte beroept de regering-Vorster zich op christelijke elementen, terwijl ze die aan de andere kant met voeten treedt.

Toch moet men een soortgelijke actie van een humanistisch verbond niet verwachten. Niet omdat we bang zijn om ons op politiek terrein te begeven of de daad bij het woord te voegen, maar omdat we denken dat dit onze taak niet is. We gaan er van uit dat de mensen zelf moeten uitmaken of ze wel of niet klant willen blijven bij een bank, waarvan bekend is wat ze doet.

Het is niet háár taak om de dader aan te wijzen en te zeggen wat haar leden moeten doen. Wél om duidelijk te maken dat een keuze ook hier onontbeerlijk is en dat ieder voor zich in vol bewustzijn de konsekwenties daarvan moet kunnen dragen. Want met praten en weten alléén kom je ook nergens.

Jetske Nijs

In deze Humanist:

- Humanisme in de omgang (pag. 4 en 5), een artikel van Albert Nieuwland dat ook in „Ontmoeten” verscheen. Over praat- en contactgroepen en over ontmoetingsgroepen zegt Nieuwland: „Het Humanistisch Verbond kan hiermee goed en uniek menselijk werk doen”.
- De mens in een technisch-wetenschappelijke cultuur. Een artikel van Peter Krug op pag. 3: „Ook ben ik van mening dat uiteindelijk niet de techniek de beslissende faktor is maar onze visie op techniek en maatschappij”.
- Een reactie op de tien stellingen die Glastra van Loon opstelde voor de Socrates-konferentie, door A. E. Kapitz. Over menswording en macht. Pag. 2.

